

Lieuwe D

DE SKOR , tijdschrift van de VWG - TEXEL .

8e jaargang nummer 4

Inhoud:

Van de redactie	blz.76
Van het secretariaat	77
Vogels kijken op Texel, een recensie	79
Vliegen vangen	80
De Zwartkopmeeuw als broedvogel in twee Texelse reservaten	84
Wat is een Geelpootmeeuw ?	89
Vlie-impresies	90
Over Torenvalk contra Ekster en paniekerige merels	91
Waarnemingen 46	95

De tekeningen in dit nummer zijn van Peter van der Wolf, (p.88).

de skor

v.w.g. texel 1989 no. 4

Skor no.4, augustus 1989. Een warme namiddag, een strak blauwe lucht. Herfstblauw.

Jagende Boeren-en Oeverzwaluwen boven m'n tuin, luid knarsend en gibelend.

Een Spotvogel piept zenuwachtig verscholen tussen de bramen.

Een Argusvlinder landt op m'n rechter voet.

Alweer een Skor af. Alweer een zomer voorbij.

Een zomer vol kleurrijke vogelnamen; Geelpootmeeuw,

Blauwborst, Roodpootvalk, Zwartkopmeeuw, Roodmus en

Roodkopklauwier. Meer hierover op de volgende pagina's.

We houden ons nog steeds aanbevolen voor copy en tekeningen.

Ontmoetingen, anekdotes, impressies of anderszinds gevleugeld materiaal is van harte welkom.

Misschien dat de komende vogeltrekmaanden inspiratie voor een artikelje kunnen leveren.

Copy kan vóór 30 September worden ingeleverd bij

Hannes Milder, De Ruyterstraat 122, 1792 AP in Oude Schild.

Hannes Milder
Peter van der Wolf

Vogelbescherming

Twee activiteiten in de komende periode springen naar voren : de Vogelmanifestatie in de Rai op 9 september en de Nationale Vogeltrekdag op 8 oktober.

Informatie hierover is te vinden in de vorige Skor.

Henk Hin (tel.15264) coördineert de aanmelding voor de Vogelmanifestatie. Naar aanleiding van de vogeltrekdag hebben we besloten om die dag op Texel op de Kampeersnol te tellen in verband met onze exentrische ligging ten opzichte van het nationale treklint. Let die dag ook op de uitzendingen van de NOS. Zie ook de agenda.

Vacature medewerker Natuurwijzer

Het programma Natuurwijzer van Radio Texel behandelt Texelse natuuronderwerpen. Voor het onderdeel vogels (verzorgd door leden van de VWG) wordt een intervieweer gezocht.

Wie interesse heeft voor deze werkzaamheden kan zich melden bij Hans Witte (tel.15654).

Nieuwe leden

De volgende mensen hebben zich het afgelopen halfjaar bij de VWG aangemeld.

Edwin van Egmond, Ploeglanderweg 5, Den Burg, tel.15015

M.G.H. Dirkenhäger, Nieuweschild 8, Oosterend, tel.18962

fam. Wim Smit, Dr. M. ten Oeverlaan 2, Wilnis, tel.02979-85873

fam. Leontine Verseput, Californiëweg 1, De Koog, tel.12749

Eline en Johan Reydon, Schansweg 6, Den Burg, tel.13735

P. van Dusseldorp, Ruigendijk 16, De Koog, tel.17846

Ieg Plaatsman, Hogereind 39, De Waal, tel.12745

T. Spijkerman, 't Gareel, Biddinghuizen.

Welkom bij de VWG !

Agenda

Zaterdag 9 september

Vogelmanifestatie Rai met als thema "Vogels zijn grenzeloos", georganiseerd door Vogelbescherming in verband met het 90-jarig bestaan. Inlichtingen bij Henk Hin tel. 15264.

Zondag 24 september

Excursie naar de bosjes bij de Vuurtoren. Rond deze tijd zijn vele zangvogels in de bosjes waar te nemen waaronder ook vaak bijzondere soorten. Aanvang excursie 9.00 u. voor het Torenpaviljoen.

Zondag 8 oktober

Vogeltrek tellen op de Kampeersnol nabij het Turfveld. Van zonsopgang tot 10.00 u. zijn deskundigen aanwezig. Op deze dag wordt door Vogelbescherming in den lande een tellint georganiseerd, waaraan door de NOS aandacht wordt geschonken.

Dick Schermer

DE SKOR
tijdschrift van de
vogelwerkgroep
Texel

WORDT OOK LID !
voor fl.15,-
ontvangt u
de Skor 6x per jaar

BLIJF OP DE HOOGTE !
activiteiten, waarnemingen, excursies
en andere wetenswaardigheden

ABONNEMENTEN, INLICHTINGEN
Hans Witte, Waalderstraat 49, 1729 EB Den Burg 02220 - 15456

Vogels kijken op Texel

'Vogels kijken op Texel' heet de 20 pagina's tellende brochure die onlangs werd uitgegeven door Ecomare, centrum voor Wadden-en Noordzee en de VVV.

Zoals de titel al doet vermoeden wordt in de brochure uitgebreid aandacht besteed aan geschikte plekken en plaatsen op Texel, waar gewone en zeldzame vogelsoorten waar te nemen zijn.

Gebieden als Zeeburg, de Schorren, Drijvers vogelweid, polder Waal en Burg en de duinreservaten van Staatsbosbeheer worden duidelijk beschreven en ook worden de karakteristieke vogels van deze terreinen genoemd.

Sytske Dijkse en Johan Reydon, medewerkers van Ecomare én beiden lid van de Vogelwerkgroep Texel verzorgden de prima tekst en de goed ogenende lay-out. De rijk geïllustreerde brochure is een zeer bruikbare aanvulling voor de beginnende - en geïnteresseerde vogelaar. Handig om mee te geven aan familie of kennissen wanneer ze Texel aandoen óf om er zelf mee op uit te trekken.

Een puntje van kritiek geldt voor de, naar mijn smaak wat uit de toon vallende overzichtskaart van Texel. De playmobil-achtige vogels die de belangrijkste vogelgebieden markeren hadden wat mij betreft wat minder gestyleerd weergegeven kunnen worden. 'Vogels kijken op Texel' is verkrijgbaar op het Ecomare, bij de VVV en bij alle Texelse boek- en tijdschriftenhandelaren. Kosten f 5,50.

Peter van der Wolf

voorzitter

Henk Hin, Loodssingel 1 1792 BG Oudeschild 02220-14487

secretaris

Dick Schermer, Molendwarsstraat 2 1791 DN Den Burg 02220-14239

penningmeester

Hans Witte, Waalderstraat 49 1729 EB Den Burg 02220-15456

redactie

Hannes Milder, De Ruyterstraat 122 1792 AP Oudeschild 02220-12944
Peter van der Wolf, Bomendiek 6 1793 AA De Waal 02220-15459

waarnemingen

Adriaan Dijkse, Rommelpot 7 1797 RN Den Hoorn 02220-19231

Zoals bekend kunnen de jagers van Malta er wat van. Het zijn er maar 16.00 (op een eiland ter grootte van Texel), maar ze kunnen hem aardig raken. Onder druk van de buitenwereld zijn echter ook op Malta de jachtbeplagingen wat aangescherpt, uiteraard tot groot ongenoegen van de jagers. Ze mochten bijvoorbeeld niet eens meer op roofvogels schieten!

Tijdens de najaarstrek zijn Tortelduiven en Kwartels op Malta altijd zeer gewilde jachtbuit geweest. Om begrijpelijke redenen begonnen de aantallen van deze soorten de laatste jaren echter sterk terug te lopen. Daar moets wat op verzonnen worden en besloten werd te kiezen voor een creatieve oplossing: als de vogels niet meer naar Malta willen komen dan komen de Maltezer jagers wel naar de vogels toe. In mei 1988 besloten vier heren dan ook hun jachtpraktijken te verplaatsen naar het nog vogelrijke Egypte. Het waren schone dagen, de jagers geloofden hun ogen niet. Nog nooit hadden ze zo veel Tortelduiven bij elkaar gezien. En het leverde nog aardig wat op ook. In het Maltezer jachtblad El Passa van mei 1988 staat een fraaie afbeelding van een trots jachtgezelschap met een grote berg vogels op de voorgrond, en een artikelletje voorzien van de kop: "Kijk eens wat een Tortelduiven! Ze schoten er wel 10.000 in 5 dagen". Uiteraard bleef het niet bij Tortelduiven alleen. Ook futen, Sporenkievitten, Bijeneters, Scharrelaars en uilen behoorden tot de buit (Fugle 89-1, Vogels 52).

Zou het niet aardig zijn wanneer Nederlandse jagers, die steeds

zeggen het zo goed voor te hebben met de natuur, zich eens daadwerkelijk zouden verzetten tegen dergelijk uiterst kwalijke praktijken van collega's? Hun argumenten voor het in stand houden van de jacht zouden dan zoveel geloofwaardiger klinken.

Vanaf 1985 zit de Kerkuilenstand aardig in de lift. Jarenlang schommelden de aantallen tussen de 100 en 300 paren, in 1987 werd de 300 ruim gepasseerd (388 paren) en in 1989 lijken het er weer meer te zijn. Volgens landelijk Kerkuilcoördinator Johan de Jong zijn naast biotoopverbetering (met name de aanleg en herstel van houtwallen), het plaatsen van nestkasten, het toegankelijk maken van gebouwen en bijvoeding in de winter hiervan de belangrijkste oorzaken. Ook de zachte winters van de laatste jaren zullen aan deze toename hebben bijgedragen. Een combinatie van intensieve beschermingsmaatregelen voor een bepaald soort lijkt dus wel degelijk vruchten te kunnen afwerpen (Vogels 52).

Goed en slecht nieuws uit de Biesbosch. Nadat op 2 november 1970 het Haringvliet werd afgesloten, verdween de getijinvloed en veranderde het gebied van brak in zoet. De Blauwborst is één van de soorten die hiervan profiteerde. Van 100-200 broedparen in 1970 nam het aantal toe tot 1900 paren in recente tijden, wat overeen komt met 70% van de Nederlandse en 40% van de NW Europese populatie. De toename in de Biesbosch had tot gevolg dat ook elders in Nederland de aantallen omhoog gingen, precies zoals dat in de jaren '60 met het Baardmannetje was gebeurd. Het opduiken van de Blauwborst op Texel zou heel goed met dit verschijnsel te maken kunnen hebben. Aardig detail is dat de hoge Blauwborstenstand in de Biesbosch afhankelijk is van het uitblijven van een sterke vegetatie-ontwikkeling (successie) ter plaatse. De recent uitgezette Bevers zouden de Blauwborsten hierbij een handje kunnen helpen (Meyer & Van der Nat, Limosa 62-2). Het slechte nieuws is dat de Biesbosch sinds de afsluiting van het Haringvliet een bezinkbak is geworden voor een rijke verscheidenheid aan chemische troep, afkomstig uit het stroomgebied van Rijn en Maas. In hetzelfde nummer van Limosa berichten medewerkers van het Bureau Ecoland van een nog lopend onderzoek van een Aalscholverkolonie in de Dordtse Biesbosch. Kommer en kwel want er is sprake van een heel slecht broedsucces. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door de aanwezigheid van PCB/rijk slib en daarmee PCB-rijke vis, een groep chemische stoffen die er ook verantwoordelijk voor is dat de Zeehonden in de Waddenzee zo weinig jongen krijgen.

'Aleerder waren in de Biesbosch volwassen Aalscholvers gevonden met dodelijke concentraties PCB's in het lichaam.

Zoals reeds eerder in deze rubriek gemeld mogen we komend na-jaar geen jonge Rotganzen in de Texelse dreven verwachten. Volgens eerdere berichten zit hem dat in de lemmingen, of zoiets. In het wetenschappelijke wereldje is de storm, die een paar jaar geleden over dit onderwerp opstak, nog steeds niet geluwd en omdat het lot van Piet P. (erkend Rotganzenmepper alhier) met deze problematiek nauw verband houdt, wil Uw correspondent oplettende lezertjes graag op de hoogte houden van de laatste ontwikkelingen. Immers, zijn wij niet één met Piet?

Dit gaat te ver, zal menigene nu roepen en daarom lijkt het beter nu ter zake te komen, hoewel het antwoord op de laatste vraag natuurlijk wel één van de meest essentiële in het leven is. Raadpleeg in dezen Uw goeroe.

Even heel kort samengevat hoe het ook al weer zat. Op de toendra's van Siberië leven lemmingen, woelmuisachtige knaagdier-tjes die net als een aantal muizensoorten hier te lande in sommige jaren talrijk zijn en in andere jaren schaars. Dit talrijk of schaars zijn heeft een periodiek verloop, eens per 3 of 4 jaar (afhankelijk van de soort of het gebied) zijn er veel, eens per 3-4 jaar weinig. Poolvossen zijn dol op lemmingen maar als die er te weinig zijn moeten deze dieren toch wat en vergrijpen ze zich aan eieren of kuikens van toendra-vogels, ide daarom eens in de zoveel jaar geen jonkies groot krijgen. Zet je het jongenpercentage van de Rotgans in een grafiekje dan blijkt er inderdaad opvallende periodieke bulten en dalen in te zitten, die parallel schijnen te lopen met het voorkomen van de lemmingen. Ergo het zit hem in de lemmingen (en de vossen natuurlijk). Vooral in Engeland zijn veel aanhangers van deze gedachte, in Nederland wordt daar door sommigen wat genuanceerder over gedacht. Dit wordt aardig geïllustreerd via een paar recent verschenen artikeltjes over deze problematiek. In Bird Study 36-2 onthult ene meneer Mason, op basis van 23 jaren tellen aan een of ander meertje in Engeland, dat het jongenpercentage van de Rotgans prachtig gecorreleerd is met het aantal bij het meertje getelde Krombelstrandlopers in hetzelfde jaar. Beide soorten broeden in hetzelfde gebied en wat is logischer dan te veronderstellen dat hier dezelfde regulerende factor in werking is geweest? Een analyse van gegevens van de Kanoetstrandloper in hetzelfde nummer van Bird Study laat zien dat het broedsucces van de Rotganzen ook gecorreleerd is met het aantal jonge Kanoeten dat in Zuid-Afrika opduikt. Ook deze twee

soorten worden verondersteld in hetzelfde gebied te broeden. Ook hier weer de nodige correlaties dus. Correlatie wil echter nog niet zeggen dat er ook sprake is van een oorzakelijk verband, d.w.z. dat het één echt wat met het ander te maken heeft. Dat is nu precies de doffe dreun die door De Boer en Drent in het Wader Study Group Bulletin n3.55 wordt uitgedeeld. Uit analyse van broedsucces van een 14-tal arctische en sub-arctische ganzensoorten en -ondersoorten blijkt namelijk zo'n beetje alles met alles gecorreleerd te zijn. Nu is het niet echt verrassend dat een goed broedsucces van IJslandse Grauwe Ganzen gelijk opgaat met dat van IJslandse Rietganzen, verrassender wordt het wanneer het broedsucces van centraal Canadese Rotganzen gecorreleerd blijkt te zijn met dat van Brandganzen van Nova Zembla en het broedsucces van noordoost Canadese Ross Ganzen met dat van Rietganzen uit Siberië.

Ook niet echt in de lijn van de verwachting ligt het wanneer het broedsucces van Kleine Rietgans van Spitsbergen gecorreleerd blijkt te zijn met dat van de Sneeuwganzen van noordoost Canada. Je mag toch niet verwachten dat de lemmingen overal in de arctis dezelfde cyclus hebben en bovendien zitten er op Spitsbergen niet eens lemmingen! Waarschijnlijk speelt de temperatuur in het broedgebied in het voorjaar, die bepaalt hoe snel de sneeuw kan smelten, een belangrijke rol.

Deze laatste factor bepaalt immers hoeveel tijd de ganzen gedurende het korte arctische broedseizoen ter beschikking hebben om het broedproces te voltooien. Smelt de sneeuw laat dan kunnen de ganzen pas laat met broeden beginnen en moeten ze al wat inleveren op lichaamsreserves. Ze beginnen het eigenlijke broedproces dan dus met een slechtere lichaamsconditie. Op de één of andere manier is er sprake van een zeker synchronoon lopen van voorjaarstemperaturen in de hele Amerikaanse en Siberische arctis. De Boer en Drent beweren niet dat lemmingen niet op één of andere manier betrokken zijn bij het bepalen van het broedsucces, wél dat het niet waarschijnlijk is dat de lemmingendichtheid dé factor is die bepaald of Rotganzen veel of weinig jonkies voortbrengen. Ze denken veel meer aan factoren die door het weer worden bepaald en die invloed hebben op zowel de lemmingstand als op het broedsucces van de arctische vogels. Piet P. in verwarring achterlatend.....

Fieke D.

De Zwartkopmeeuw als broedvogel in twee Texelse reservaten

Nadat in 1986 (Bollekamer) en in 1987 (De Muy) broedpogingen van Zwartkopmeeuwen werden vastgesteld, lijkt het er op dat deze soort dit jaar definitief aan de broedvogellijst van Texel kan worden toegevoegd.

Zowel in de Bollekamer als in de Muy werd een broedpaar aangetroffen.

Op 22 mei vond ik in een kleine Stormmeeuwenkolonie in de Muy een nest met 2 eieren en: één stuk gepikt ei naast het nest. Enkele dagen later telde het legsel opnieuw 3 eieren.

Op 13 juni kwam het eerste kuiken uit, dat een week later door boswachter Maarten Stoepker geringd werd.

Op 21 juni bleek het tweede kuiken enkele dagen na het uitkomen bezwaken te zijn. Het derde ei tenslotte bleek onbevruucht. Tot begin juli heb ik de gestaag groeiende jonge Zwartkopmeeuw kunnen volgen. Daarna verloor ik hem uit het oog in verband met werkzaamheden in andere reservaten.

Dus of dit jong überhaupt vliegvlug is geworden durf ik niet met zekerheid te zeggen. Een mogelijke terugmelding-ringing vondst in de (hopelijk) verre toekomst zal dat definitief kunnen uitwijzen.

Jan Witte, reservaatbewaker bij Staatsbosbeheer, vond op 31 mei een nest met 2 eieren tussen een kleine kolonie Stormmeeuwen in de Bollekamer. Begin juli kwam één ei uit, maar het kuiken was na enkele dagen verdwenen. Mogelijk doodgepikt-opgegeten door omringende Stormmeeuwen. Het tweede ei bleek onbevruucht. Misschien dat deze vreemde-meeuw-in-de-bijt zich de komende jaren definitief een plaatsje weet te verwerven temidden van zijn Texelse neven en nichten.

De laatste 15 jaar wordt de Zwartkopmeeuw vrij frequent als broedvogel in Nederland vastgesteld, met 3-10 broedparen per jaar. Het eerste geconstateerde broedgeval voor Nederland en tevens dat voor Midden-Europa dateert uit 1933-35.

Het ging hier overigens om een mengpaar Zwartkop-Kokmeeuw (iets wat trouwens redelijk vaak voor schijnt te komen).

Het belangrijkste broedgebied van de Zwartkopmeeuw omvat de eilandjes in de Tendrabaai, NW-Zwarte Zee (USSR).

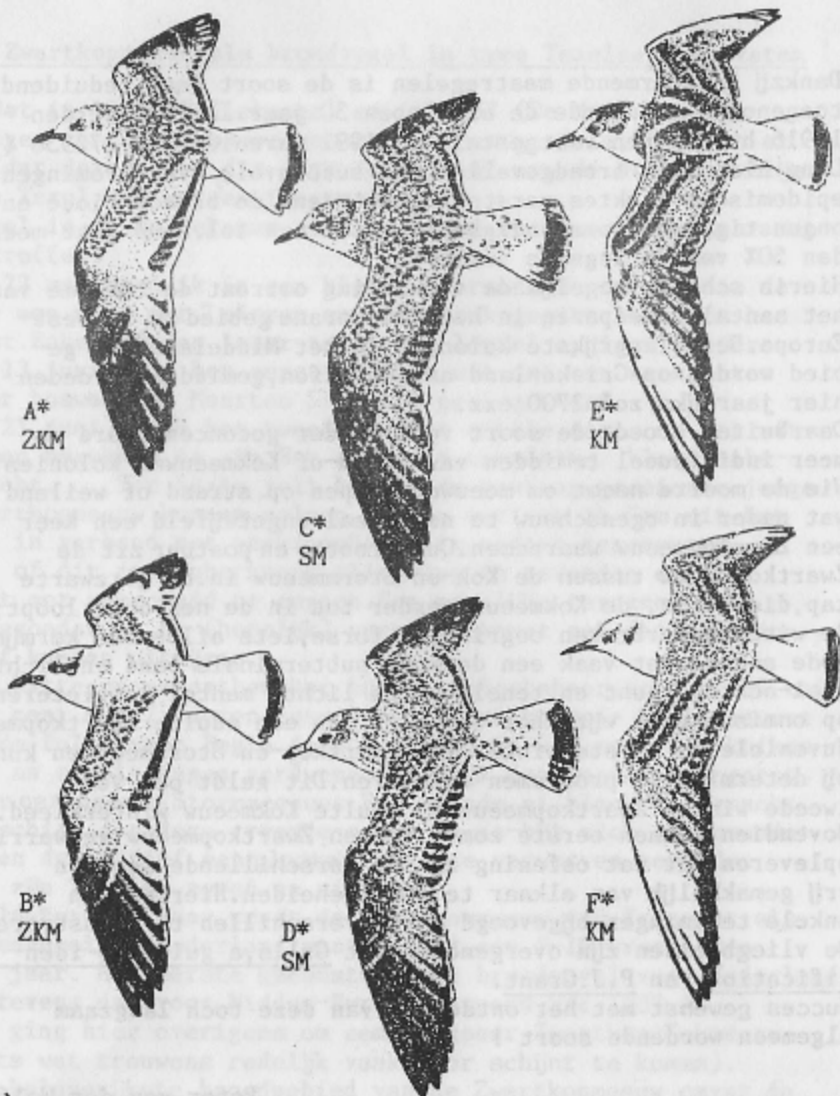
Dankzij beschermende maatregelen is de soort daar beduidend toegenomen gedurende de afgelopen 30 jaar. In 1935 werden 18916 broedparen vastgesteld, in 1981 waren dat er 272530 (!). Lang niet alle broedgevallen zijn succesvol; overstromingen, epidemische ziektes, verstoringen tijdens de broedperiode en ongunstige weersomstandigheden eisen hun tol. Soms gaat meer dan 50% van de legfels verloren.

Hierin schuilt mogelijk de verklaring omtrent de toename van het aantal broedparen in het Mediterane gebied en in West-Europa. De belangrijkste kolonies in het Middellandszee gebied worden op Griekenland aangetroffen, gemiddeld broeden hier jaarlijks zo'n 2700 exx.

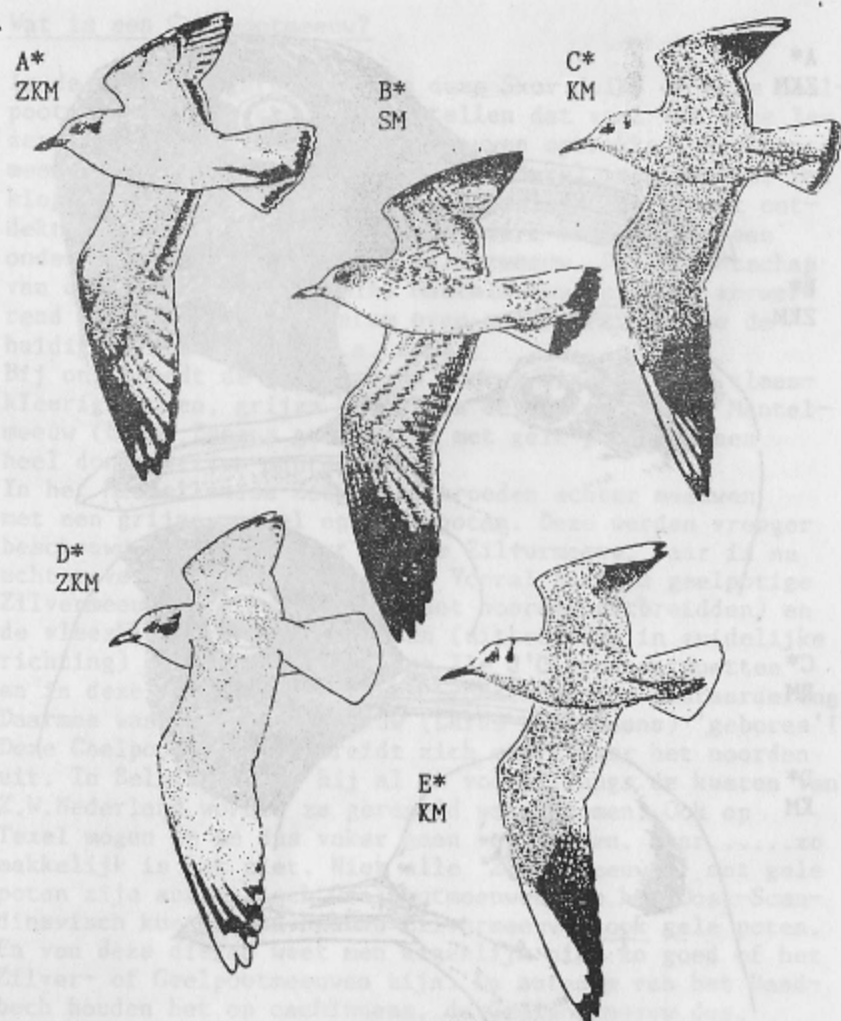
Daarbuiten broedt de soort veel minder geconcentreerd en meer individueel temidden van Storm- of Kokmeeuwen kolonies. Wie de moeite neemt om meeuwengroepen op strand of weiland wat nader in ogenschouw te nemen zal ongetwijfeld een keer een Zwartkopmeeuw waarnemen. Qua grootte en postuur zit de Zwartkopmeeuw tussen de Kok- en Stormmeeuw in. De gitzwarte kap, die i.t.t. de Kokmeeuw, verder tot in de nek door loopt; de witte, onderbroken oogring; de forse, iets aflopende karmijn rode snavel met vaak een donkere subterminale band en lichte geel-achtige punt en tenslotte de lichte mantel completeren op onmiskenbare wijze het uiterlijk van een adulte Zwartkopmeeuw. Juveniele en eerste winter Kok-Zwartkop- en Stormmeeuwen kunnen bij determinatie problemen opleveren. Dit geldt ook voor tweede winter Zwartkopmeeuw en adulte Kokmeeuw winterkleed. Bovendien kunnen eerste zomer Kok- en Zwartkopmeeuw verwarring opleveren. Met wat oefening zijn de verschillende soorten vrij gemakkelijk van elkaar te onderscheiden. Hiertoe zijn enkele tekeningen bijgevoegd om de verschillen te illustreren. De vliegbeelden zijn overgenomen uit Gulls, a guide to identification van P.J. Grant.

Succes gewenst met het ontdekken van deze toch langzaam algemeen wordende soort !

Peter van der Wolf

*)
 A=juvenile Zwartkopmeeuw, B=1e winter Zwartkopmeeuw,
 C=juvenile Stormmeeuw, D=1e winter Stormmeeuw,
 E=juvenile Kokmeeuw, F= 1e winter Kokmeeuw.

*)
 A=Zwartkopmeeuw 1e winter, B=Stormmeeuw 1e winter,
 C=Kokmeeuw 1e winter, D=Zwartkopmeeuw 2e winter, E=Kok-
 meeuw adult winterkleed.

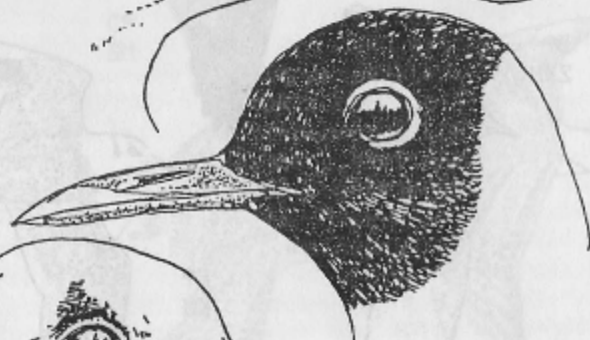
A*
ZKM

B*
ZKM

C*
KM

D*
KM

*)
A=Zwartkopmeeuw adult zomerkleed, B=Zwartkopmeeuw adult
winterkleed (géén aparte oorvlek zoals bij Kokmeeuw)
C=Kokmeeuw adult zomerkleed, D=Kokmeeuw adult winterkleed.

Wat is een Geelpootmeeuw?

In de waarnemingsrubriek van deze Skor duikt de naam Geelpootmeeuw op. Ik kan me voorstellen dat veel van onze lezers daarbij vragend hun wenkbrauwen optrekken. Geelpootmeeuw staat helemaal niet in de (oudere) vogelboeken! Dat klopt want de Geelpootmeeuw is eigenlijk een recent ontdekte soort. Dat wil zeggen, hij werd vroeger als een ondersoort beschouwd van de Zilvermeeuw. De verwantschap van de Zilvermeeuw - Kleine Mantelmeeuw is nogal verwarrend of ingewikkeld. Daarom even een overzicht hoe de huidige systematici e.e.a. zien.

Bij ons broedt de Zilvermeeuw (*Larus argentatus*): vleeskleurige poten, grijze mantel en de Britse Kleine Mantelmeeuw (*Larus fuscus graellsii*) met gele poten en een heel donkergrijze mantel.

In het Middellandse Zeegebied broeden echter meeuwen met een grijze mantel en gele poten. Deze werden vroeger beschouwd als ondersoort van de Zilvermeeuw. Daar is nu echter verandering in gekomen. Vooral toen de geelpotige Zilvermeeuwen (die zich naar het noorden uitbreidden) en de vleeskleurige Zilvermeeuwen (uitbreiding in zuidelijke richting) elkaar op het Franse Ile d'Oleron ontmoetten en in dezelfde kolonie gingen broeden zonder bastaardering. Daarmee was de Geelpootmeeuw (*Larus cachinnans*) 'geboren'! Deze Geelpootmeeuw nu breidt zich sterk naar het noorden uit. In België broedt hij al en vooral langs de kusten van Z.W.Nederland worden ze geregeld waargenomen. Ook op Texel mogen we ze dus vaker gaan verwachten. Maar.....zo makkelijk is het niet. Niet alle 'Zilvermeeuwen' met gele poten zijn automatisch Geelpootmeeuwen. In het Oost-Scandinavisch kustgebied hebben Zilvermeeuwen ook gele poten. En van deze dieren weet men eigenlijk niet zo goed of het Zilver- of Geelpootmeeuwen zijn. De auteurs van het Handbuch houden het op cachinnans, de Geelpootmeeuw dus. De zuidelijke Geelpootmeeuw onderscheidt zich op slechts kleine punten van de noordelijke Geelpoot, zoals mantelkleur, de verdeling zwart-wit in de vleugelpunten, de kleur van de oogring en de felheid van de roodoranje snavelvlek. Het is dus moeilijk uit te maken met welke ondersoort we te maken hebben.

Toch is het leuk om op de poten van Zilvermeeuwen te letten (er zitten soms ook nog kleurringen om!) Let wel op: vleeskleurige poten zijn soms nogal flets en in laag (geel) zonlicht lijken ze nogal geel.

Maar als we een meeuw zien met een zilvergrijze mantel en gele poten is het dus eigenlijk altijd een Geelpootmeeuw. Voor de meeste van ons dus een nieuwe soort.

Adriaan Dijkzen

Vlie-impressies.

Van 8 t/m 15 juli zijn we met het gezin op vakantie geweest. We wilden snel op de bestemming zijn en kozen voor Vlieland. Met de avontuurlijke veerdienst van Sil Boon en Janka zijn we overgestoken. Naast boswandelingen, strandbezoek en zo heb ik ook naar vogels gekeken. Over enkele soorten het volgende:

Middelste zaagbekken.

Op de heenreis nam ik op de Vliehors 6 Middelste zaagbekken in eclipskleed tussen een aantal Eidereenden waar. Later zag ik nog een exemplaar in het zeeget tussen Vlieland en Terschelling tijdens een dagtochtje. Het is verrassend om zo'n typische wintergast midden in de zomer waar te nemen. In de literatuur wordt de Middelste zaagbek beschreven als zomergast in klein aantal en schaarse broedvogel. Het is zelfs niet onmogelijk dat het groepje Middelste zaagbekken op de rand van de Vliehors als wat grote jongen waren. Maar voordat ik dat geconstateerd had, waren we er al voorbij.

Zilvermeeuwen.

Op Vlieland is één grote kolonie in de Meeuwenduinen, westelijk van het Posthuis. Het terrein is niet toegankelijk. Ook komen er Kleinē Mantelmeeuwen voor. Op het moment dat ik daar was, dwaalden vele meeuwen rond in de Kroonspolders en op de strekdammen voor het dorp Oost-Vlieland en aan de Noordzee. Op een krot, waar men wat pluimvee hield net buiten het dorp, nam ik een gekleurde 1e-jaars vogel waar met een wel heel merkwaardige snavel. Het leek alsof er voor op de snavel nog een snavel gevormd was. De vogel had duidelijk moeite om goed aan voedsel te komen. Een mislukte Zilvermeeuw, gedoemd om te sterven? De kleuringen zullen het uitwijzen.

Eidereenden.

Met de Eiders is er een ramp gaande. Op heel Vlieland is geen kuiken uit het ei gekomen. Van de broedrijpe wijfjes is maar 20% met een nest begonnen volgens de heer Cupido, vogelwachter van de Kroonspolders. De vogels zaten ziekelijk en volop in de rui op de Waddendijk, op Richel, langs de Vliehors en op de strekdammen aan het Noordzeestrand. Heel veel dode en doodzieke vogels heb ik gezien. De vogels zijn in slechte conditie geraakt door ingewand-parasieten. Ook op Texel heb ik grote groepen kleumende, ruiende en stervende Eiders gezien bij Dijkmanshuizen, de Kaap, voor het Prins Hendrikhotel en nabij De Cocksdoorp. Op Texel zijn volgens Hannes Milder wél kuikens grootgebracht, maar minder dan anders.

Lepelaars.

Sinds 10 jaar broeden er Lepelaars op Vlieland. Dit jaar waren er 22 paar. Zij broeden daar in droge duintjes in de buurt van het Posthuis. Na de broedtijd verzamelen zij zich o.a. in de Kroonspolders. Tijdens een excursie zagen we daar ongeveer 25 vogels bij elkaar staan. Cynisch eigenlijk dat de toename van de Lepelaar op de Waddeneilanden samenhangt met verstoring door vossen in andere kolonies als Naardermeer en Zwanenwater.

Dick Schermer

Over Torenvalk contra Ekster en paniekerige Merels.

In een oud nest van een Zwarte Kraai, hoog in een heen en weer zwiepende els, zo'n 30 meter achter ons huis, broedde vorig jaar een paartje Torenvalken. Het was een stevig nest. Er bij komen was praktisch onmogelijk, maar met de verrekijker kon je zien dat er zelfs een stuk rood nylon-touw en een stuk prikkeldraad van ongeveer 30 cm. in waren verwerkt. Allemaal door de kraaien aangesleept natuurlijk, want Torenvalken zijn niet zulke nestenbouwers. Die broeden het liefst in oude nesten, kunsnesten, gaten in hoge gebouwen (kerktorens bijvoorbeeld) en ook veel in nestkasten die speciaal voor ze gemaakt worden. In berggebieden broeden ze ook op rotsrichels e.d. en in boomloze gebieden wel eens op de grond.

Maar goed, onze Torenvalken waren zeer succesvol: vier jongen vlogen uit. De hele winter bleef het mannetje in de buurt van ons huis. Afhankelijk van windrichting en neerslag schuilde hij in een oude Torenvalkenkast of in beschutte dakgoten van ons huis. In het vroege voorjaar

was er ineens ook een vrouwtje. Kennelijk een ander dan het vorige jaar. Dit dier was heel mak, terwijl die in 1988 juist heel schuw was. Ze bleef gewoon in de boom zitten, terwijl je eronder door liep. Dit vrouwtje zwierf wat rond het huis, zat dikwijls op het dak, 'bakkeleide' wat met het mannetje en liet zich lekker door hem verwenen. Want al vóór de legperiode jaagt het wijfje niet of nauwelijks en moet het mannetje maar bewijzen dat hij genoeg voedsel kan vangen. Bovendien moet het wijfje kracht en energie verzamelen voor het produceren van de eieren en de langdurige broedperiode.

Onze Torenvalken zaten in maart voortdurend bij het bekende oude Zwarte Kraaiennest. Prima dus.

In die tijd, zo de laatste week van maart, koos een paar-tje Eksters de hoogste abeel direkt achter ons huis (op een meter of 10) als broedplaats. Er werd in snel tempo een hele stapel takken aangelegd en toen we 13 april met vakantie gingen leek het nest klaar, compleet met mooie kap. Vanwege de hoogte konden we niet zien of er al eieren waren.

Een beetje bezorgd maakten we ons overigens wel over 'onze' Merel, die in het houthok bijna recht onder het Ekster-nest broedde. Vorig jaar had hij in hetzelfde nest drie succesvolle broedsels kennelijk moeiteloos groot gebracht. Het mannetje leek tussen het zingen door even zijn jongen te voeren. Misschien jammer voor de Merels dus, maar de natuur moet z'n beloop hebben.

Het eerste wat we, toen we precies 14 dagen later het erf weer opstapten hoorden, was een zingende Braamsluiper. Maar vrijwel meteen zagen we ook vrouw Torenvalk van de waslijnpaal wegvliegen, een muis zonder kop achterlatend. Mooi, de Torenvalken waren er nog.

Na een paar dagen viel ons op dat tenminste één valk wel heel vaak in de hoge 'Eksterboom' zat. De Eksters waren er echter ook nog vaak. Argwaan begonnen we pas te koesteren toen we het Eksternest eens goed met de verrekijker bekeken. Het was kleiner geworden. Een groot deel van de kap was eraf!

Had het zo hard gewaaid? Of was er iemand aan het slopen geweest? Bijvoorbeeld de Torenvalken?

In het volgende weekeinde werd er extra op gelet. Mevrouw Torenvalk zal bijna steeds in de 'Eksterabeel'. Onszelf een beetje op de achtergrond houden was wel het devies. Niet omdat we bang waren de valken te verstoren, maar juist de schuwe Eksters.

Ook de Eksters verbleven voortdurend rond het huis of in de windsingels in de omgeving. Broeden deden ze dus nog niet. Ze waren laat!

In de loop van die eerste meidagen zagen we diverse malen hoe één Ekster in de buurt van haar nest (we nemen aan dat het het wijfje was) probeerde te komen. De andere zat daar-bij hoog in een andere boom op enige afstand. Ik schrijf met opzet probeerde, want eigenlijk kreeg ze geen enkele kans. Zodra ze in de nestboom landde, was het vrouwtje Torenvalk er ook. En meteen werd de Ekster weggejaagd. Echte vechtpartijen ontstonden daarbij niet. De valk vloog gewoon op de Ekster af, waarbij die snel naar een andere tak hipte of vloog. Torenvalk wachtte dan even en vloog weer naar Ekster, Ekster meteen weer weg. Dit hele schouw-spel herhaalde zich zo een keer of vier, vijf, waarna de Ekster het opgaf en het land opvloog. Een en ander vond zeker vijf maal per dag plaats, maar hoe vaak de Ekster het ook probeerde, ze kreeg absoluut geen kans bij het nest te komen.

Het was overigens een wat vreemd gezicht: een ranke, slanke Torenvalk die een toch forse, breedvleugelige Ekster die in de dichte takkenkroon heel wat behendiger manoeuvreerde (ondanks z'n lange staart) zonder problemen volgde en weg-jog.

De vergeefse bezoeken van de Ekster aan 'zijn' boom gingen zeker tot 10 mei door. Het dier moet toen toch behoorlijk in legnood geweest zijn. Of had zij in een eerder stadium haar eieren al in het nest gelegd? We zagen slechts eenmaal een nieuwe nestelpoging in een spar naast ons huis, maar die eindigde na twee takken.

Nog lang bleven we de twee Eksters zien, maar uiteindelijk zijn ze toch naar de Bollekamer uitgeweken. Nu in de nazomer zijn ze er weer geregeld. Zonder jongen. Die zagen we wel van de Torenvalken die tenminste 2 vliegvlugge jongen in hun vers gekraakte woning groot brachten.

Zo makkelijk als de Torenvalk het met de Ekster had, zo moeilijk had hij het af en toe met beneden-buur Merel. Vooral toen de jonge lijstertjes op uitvliegen stonden, konden we aan het groot-alarm horen wanneer de valk in z'n boom arriveerde. Wat konden Merels schelden!

Tot op zo'n 20 tot 30cm. naderden de paniekerige dieren de Torenvalk die de kop wat verder tussen de schouders leek te trekken en kennelijk heel hard zat te denken: 'ik hoor en zie niks'. Eenmaal zagen we een duikaanval van de

Merelman, die succesvol was. Dat wil zeggen, de valk vloog weg naar een boom verder.
De jonge Merels overigens vlogen succesvol uit. Het vrouwtje Torenvalk jaagde niet en het mannetje hield zich wat meer op de achtergrond en sleepte liever muizen uit de duinen aan.

Niettemin werden de Merels kennelijk zo nerveus van de valken dat ze voor het 2e broedsel een nieuw nest bouwden in een ander houthok aan de andere kant van het schuurtje. Van daar zagen ze de valken niet en zagen de valken hen niet.....

In de literatuur konden we weinig over het kraken van bewoonde Eksternesten door Torenvalken vinden. Het gebeurt weleens vaker, ook Maarten Stoepker kende een geval. In het Handbuch der Vögel Mitteleuropas wordt vermeld dat Zwarte Kraaien en Kauwen soms Torenvalken van hun nesten verjagen en dat dat ook wel eens andersom gebeurt. Het gedeeltelijk slopen van een bewoond Eksternest om het geschikt te maken voor bewoning lijkt echter een sterk staaltje. Daarom nog even een chronologische samenvatting:

half maart - een paartje Eksters begint met nestbouw, een paartje Torenvalken zit bij een oud kraaien-nest op ongeveer 30 m. afstand.

13 april - Eksternest lijkt (nagenoeg) afgebouwd.

27 april - meer dan de helft van de kap van het Eksternest is verdwenen (ongetwijfeld het werk van de valken). Heeft de Ekster er nog eieren in gehad? Door onze afwezigheid hadden de schuwe Eksters alle mogelijkheden hun bezit te verdedigen.

tot ongeveer 10 mei - tenminste één Ekster probeert voortdurend naar het nest te sluipen (legnoed?), maar het vrouwtje van de Torenvalk jaagt hem moeiteloos weg.

mei/juni/juli - Eksters hebben het opgegeven, Torenvalken broeden succesvol in het nest.

In de viertien dagen tijd kan een Eksternest dus een Torenvalkennest worden! We hopen dat ook de verstoorde of beschieters van Ekster- (en Zwarte kraaien) nesten hieruit de enig juiste conclusie trekken.

Nieuwe Texelse vogelwijsheid: Wilt ge een Torenvalk naast uw huis, laat de Ekster dan ongestoord!

Adriaan en Sytske Dijkse

Waarnemingen nr.46

juni/juli 1989

Het mooie zomerweer in juni en juli ligt iedereen waarschijnlijk nog vers in het geheugen. Goed weer om veel te vogelen, maar echt veel bijzonderheden verschenen er niet. Juni en juli zijn natuurlijk ook niet zulke erge trekmaanden, hoewel begin juni nog noordwaarts gerichte bewegingen voorkomen en eind juni/begin juli al weer steltlopers en ook andere soorten naar het zuiden afzakken. Wat uitgebreidere gegevens over broedseizoen 1989 volgen in één van de komende Skorren.

Roodkeelduiker - 31-7 1 ex. in zomerkleed op Ecomare gebracht. Juliwaarnemingen zijn zeldzaam.

Roodhalsfuut - eerste trekgegevens op 15-7 1 ex. bij Ijzereen Kaap (DS) en 17-7 daar al 5 (HW).

Geoorde Fuut - op 5-7 al 2 exx. bij Ijzereen Kaap (WH).

Roerdomp - 10 en 14-7 1 ex. bij Ruige Hoek (AD&SD).

Broedvogels uit de Geul ?

Canadese Gans - 17-6 5 exx. laag over het water naar het noorden vliegend bij paal 12 (A.Hoven). De soort broedt thans ook in Nederland in verwilderde staat. Waarschijnlijk dus een Nederlandse familie.

Ijseend - enkele zomerwaarnemingen: 24-5, 29-5, 15-6 en 10-7 1 ex. langs waddendijk tussen Dijkmanshuizen en De Mok (JD, BL, dJ). Sommige waarnemers spreken van een vrouwtje, anderen van een 2e kj mannetje; wellicht waren er twee ? Het kan een ziek dier zijn of een door een opvangcentrum niet in 100% conditie zijnde losgelaten dier.

Zwarte Zeeëend - juni/juli ongeveer 1000 ex. Waddenzee (Breesem, JD).

Grote Zeeëend - 11-7 1 ex. Breesem (JD).

Middelste Zaagbek - overzomeren is niet zo zeldzaam:

18-6 1 vrouwtje De Mok (CS), 27-6 11 exx. vliegend Steenplaat (bij Eijerlandse Gat) (JD) en 9-7 10 exx. vrouwelijk kleed Robbegat/Vliehors (JD).

Rosse Stekelstaart - uit juni bereikten me geen gegevens maar eind juli was er weer tenminste 1 mannetje in de Horsmeertjes.

Wespendief - enkele juniwaarnemingen die overzomeren zouden kunnen betekenen: 5-6 en 26-6 1 ex. boven de Ruige Hoek (AD&SD), bovendien: 12-6 2 maal 1 ex. naar N Westerduinen (LD), 7-7 weer trek: 4 maal 1 ex. naar N De Muy (PW) en 21-7 1 ex. De Mok (CS).

Rode Wouw - 12-6 2 exx. laag kringend boven Ruige Hoek naar Z (AD&SD).

Sperwer - 13-6 en 26-7 jagend ex. bij de Ruige Hoek (AD&SD) en eind juli 1 ex. met prooi naar het bos (CR) doen toch een broedgeval vermoeden.

Buizerd - 17-7 eerste na zomergegeven: 17-7 1 ex. Bollekamer (AD).

Visarend - 3-6 nog 1 ex. boven Texel (DBA).

Roodpootvalk - 25 t/m 27-7 1 mannelijk ex. Bleekersvallei (PW, later ook AD&SD&LD).

Kwartel - in mei/juni op tenminste 9 plaatsen gehoord door diverse waarnemers. Ongetwijfeld heeft een aantal broedgevallen plaatsgevonden hoewel dit niet bewezen is.

Bontbekplevier - in de vorige aflevering noemden we een ex. met een witte kop. C. Swennen meldde dat in 1988 een dergelijk ex. in het "derde" Horsmeertje broedde.

Goudplevier - de eerste op 1-6 1 ex. De Slufter (SBB).

Zilverplevier - op 7-6 nog 1 ex. De Mok (AD), 23-6 al weer ongeveer 400 exx. De Slufter (SBB).

Drieteenstrandloper - 30-7 15 exx. in zomerkleed De Hors (DS).

Krombekstrandloper - de eerste op 23-7 1 ex. in zomerkleed Ottersaat (FM).

Bonte Strandloper - 22-6 1 ex. in zomerkleed De Schorren (AD&SD e.a.), 8-7 al ongeveer 300 exx. De Slufter (SBB), op 12-7 de 1e in De Mok (CS).

Rosse Grutto - 21-6 al 150 exx. De Slufter (SBB) en 3-7 35 exx. in het Hoornder Nieuwland (CS).

Regenwulp - de 1e op 30-6 over Den Burg (CS). Daarna veel overtrekkend maar ook fouragerend op Kraaiheidebessen: 11-7 tussen 60 en 70 exx. in eentweetal groepen in de Bollekamer (PW, ook AD&SD).

Groenpootruiter - 7-6 1 ex. Horsmeertje (AD&SD) en 10-6 4 exx. Westerkolk (DS) zijn wellicht overzomerers, vanaf 3-7 weer trek: 1 ex. overvliegend Bleekersvallei (LD), 4-7 4 exx. De Mok (CS) en 7-7 al 30 exx. De Slufter (SBB).

Witgatje - 17-6 1 ex. overvliegend Waaldam (PW).

Bosruiter - de 1e op 8-7: 1 ex. Weegeswaal (PW).

Overloper - de 1e op 16-6: 6 exx. naar Z De Nederlanden, daarna geregeld (PW).

Zwartkopmeeuw - naast het al genoemde broedgeval in De Muy (waarbij waarschijnlijk één jong groot kwam (PW)), broedde ook een paar in de Bollekamer. (Zie elders in dit nummer. red.) 23-7 1 ex. 't Horntje (FM).

Dwergmeeuw - 21-7 2 exx. De Mok (CS).

Geelpootmeeuw - 18-7 1 ex. op strand bij paal 15 (PW).

De eerste waarneming voor Texel! (Zie elders deze Skor)

Zwarte stern - 26-6 4 exx. naar het NO over De Mokbaai (AD) een datum die wat laat lijkt voor gewone trek, op 23-7 6 exx. bij IJzeren Kaap op Waddenzee en 11 exx. rustend in Wagejot (FM).

Zeekoet - 25-5 1 ex. zwemmend Robbegat (JD). Deze "zomer-vogels" kunnen tegenwoordig ook niet echt gezonde, wilde vogels zijn. Opvangcentra (buiten Texel) laten er immers nog al eens los die niet 100% in conditie zijn.

Duinpieper - 14-7 1 ex. Nieuwe Schild (MB). Heel vroeg voor een soort die niet in onze onmiddellijke nabijheid broedt.

Nachtegaal - ook op 1-6 nog een doortrekker bij de Ruige Hoek (AD&SD)

Blauwborst - spraken we vorige keer over een "invasie", nu kunnen we melden dat de geregelde waarnemingen tenminste één broedgeval (in de Muy) en mogelijk één broedgeval in De Geul betekenden (PW, SBB). Een NIEUWE Texelse broedvogel. In den lande gaat het sowieso goed met deze soort.

Zwarte Roodstaart - 8-7 1 vr. ex. Duinpark (AD). Vanaf half juni verlaten de vrouwtjes soms al de broedplaatsen.

Gekraagde Roodstaart - het lijkt erop dat dat bij deze soort ook het geval is: 13-6 1 vr. ex. Ruige Hoek (broedt er niet) (AD).

Kramsvogel - juniwaarnemingen komen meer voor (vogels van de Limburgse populatie?): 26-6 1 ex. De Muy (PW), 8-7 1 ex. naar Z over de Ruige Hoek een 11-7 1 ex. Westerslag (beide AD&SD).

Grote Karekiet - tot 7-6 bleef het ex. in de Horsmeertjes 'zingen' (AD&SD), daarna niets meer waargenomen, dus waar-

een ongepaard mannetje.

Fluiter in aflevering 45 was de 1e datum weggevallen: 4 mei Grauwe Klauwier - in ieder geval één broedgeval in De Nederlanden (PW), een juniwaarneming in De Muy leidde niet tot een tweede geval.

Kleine Klapekster - 9 en 10-6 1 ex. langs de Witte weg (CB, JW).

Roodkopklauwier - 15-6 1 vr. ex. Westerduinen (KB, later CB&AD).

Roek - na geregelde meiwaarnemingen op 1-7 1 ex. roepend boven ECOMARE. (AD&SD). Dit zou overzomeren kunnen betekenen hetgeen niet zo verwonderlijk is want deze soort is sterk in aantal toegenomen in ons land.

Vink - van 11 tot en met 15-6 zong een ex. bij de Ruige Hoek (AD&SD). De soort broedde er niet en dat wijst er op dat in de broedtijd kennelijk nog altijd exemplaren rondzwerven.

Sijs - 13-7 tenminste 1 ex. Nattevlak (LD). Misschien toch een broedgeval (ook uit mei enkele waarnemingen). De soort leeft in de broedtijd zeer verborgen.

Roodmus - 3-6 3 maal zangstrofe gehoord (vogel niet gezien), daarna niets meer te ontdekken, dus kennelijk doorgevlogen, de Ruige Hoek (AD&SD), vanaf 11-6 1 onvolwassen mannetje geregeld zingend en alarmerende bij De Geul (CB, ook AD&SD). In De Muy mogelijk op drie plaatsen territoria, tenminste één zeker broedgeval (SBB).

De waarnemers: CB=Cees Bruin, KB=Klaus Brass, MB=Martien Birkenhäger, AD, SD en LD=Adriaan, Sytske en LLeuwe Dijkse, JD=Jan van Dijk e.a., WH=Werner Hirschi, dJ=echtpaar de Jager, BL=Bob Loos, FM=Fritsjan Maas, CR=Cees Roselaar, CS=Cor Smit (ja, deze keer wél op tijd!), DS=Dick Schermer, JW=Jan Witte, PW=Peter van der Wolf.

DBA=Dutch Birding Association, SBB=Staatsbosbeheer.

Waarnemingen voor de volgende rubriek worden ingewacht door de waarnemingensecretaris tot en met 30 september.

Adriaan Dijkse, de Ruige Hoek, Rommelpot 7, 1797 RN, Den Hoorn, 02220-19231, of via Ecomare 17741.